

**STUDIA HUMANITATIS
ARS HERMENEUTICA**

**METODOLOGIE A THEURGIE
HERMENEUTICKÉ
INTERPRETACE V**

Kolektiv autorů

**UNIVERSITAS
OSTRAVIENSIS**

Ostrava 2014

**STUDIA HUMANITATIS - ARS HERMENEUTICA
METODOLOGIE A THEURGIE HERMENEUTICKÉ INTERPRETACE V**

Kolektivní monografie

Recenzovali:

prof. dr hab. Jan Malicki – Uniwersytet Śląski w Katowicach

doc. PhDr. Eva Mrhačová, CSc. – Ostravská univerzita v Ostravě

Vědecká redakce:

prof. PhDr. Miroslav Mikulášek, DrSc. – Ostravská univerzita v Ostravě

prof. PhDr. Jaroslav Hroch, CSc. – Masarykova univerzita

prof. PhDr. Zdeňka Kalnická, CSc. – Ostravská univerzita v Ostravě

doc. PhDr. Jan Vorel, Ph.D. – Ostravská univerzita v Ostravě

KATALOGIZACE V KNIZE - NÁRODNÍ KNIHOVNA ČR

Studia humanitatis - ars hermeneutica : metodologie
a theurgie hermeneutické interpretace V / kolektiv autorů. -- Vyd.

1. -- Ostrava : Ostravská univerzita v Ostravě, 2014. --

460 s.

Část. německý, ruský a slovenský text

ISBN 978-80-7464-456-6

801.73 * 001.8

- hermeneutika

- hermeneutika -- dějiny

- interpretace (filozofie)

- vědecká metodologie

- kolektivní monografie

80 - Filologie [11]

© Ostravská univerzita v Ostravě, Filozofická fakulta, 2014

ISBN 978-80-7464-456-6

Obsah

K metodologii umění hermeneutické interpretace 7

I. OD FILOZOFIE K METODOLOGII HUMANITNÍCH VĚD

MIROSLAV MIKULÁŠEK

Odysea lidského ducha. Hledání „smyslu“ díla a „pravdy věku“ 11

BORIS RAFAILOV

*Gnóthi seauthon jako výzva pro současného střeoevropského intelektuála
k opuštění tradiční akademické filosofie?* 31

FILIP SVOBODA

*Interpretace Aristotelova filosofického díla na základě historického
a biografického kontextu: kulturní, ekonomický
a politický vývoj v oblasti Egejského moře a zvláště na poloostrově
Chalkidiki v letech 700 p. n. l. až 431 p. n. l.* 51

LUCJAN KLIMSZA

Hermeneutické aspekty v etice hodnot 79

ANTONÍN DOLÁK

Jáství jako příběh 93

LUKÁŠ HLOUCH

Hermeneutický kruh a současná právní metodologie 105

PETER CHVOJKA

*Hermeneutika versus dekonstrukce: polemika mezi H.–G. Gadamerem
a J. Derridou v 80. letech 20. století* 117

JAROSLAV HROCH

*Zum Begriff des Kunstwerks und Gebildes in der Hermeneutik
Hans-Georg Gadamer und im tschechischen Strukturalismus* 127

ALEXANDER RYBAS

Русская философия как герменевтика 143

IGOR EVLAMPIEV

*Влияние идей Льва Толстого и Федора Достоевского на Фридриха
Ницше в период его работы над трактатом Антихрист* 165

LENKA BANDUROVA	
<i>Santayanova estetická koncepcia ako možný model interpretácie umenia</i>	183
LENKA HOŘÍNKOVÁ-KOUŘILOVÁ	
<i>Prameny Hoppeovy filosofie: druhé vývojové období</i>	203
JANA SOŠKOVÁ	
<i>Možnosti estetickej interpretácie umeleckého diela na základe filozofie umenia slovenských teoretikov S. Štúra, K. Kuzmányho a P. Kellnera Záboja Hostinského a českého estetika Z. Mathausera</i>	219
VLADIMÍR ŽATECKÝ	
<i>Hledání smyslu v českém okultním myšlení</i>	233

II. OD METODOLOGIE HUMANITNÍCH VĚD K INTERPRETACI

DAVID SKALICKÝ	
<i>Mimesis, fikce, interpretace</i>	249
DANIEL SLIVKA	
<i>Interpretácia symbolu hada v kultúrach Starovekého blízkeho východu v kontexte Gn 3.</i>	269
ZDEŇKA KALNICKÁ	
<i>Hermeneutika hmatu čili jak rozumět doteku (ve výtvarném umění)</i>	283
LENKA NALDONIOVÁ	
<i>Pojetí Sofie v pojetí V. Solovjova ve vztahu k Danteho Beatrici</i>	303
ANNA VALCEROVÁ	
<i>Komparatívny aspekt hermeneutickej analýzy. Typologické vzťahy v tvorbe G. Garcíu Márqueza, Bohumila Hrabala a ich ohlas v tvorbe slovenských autorov</i>	317
DAVID KOZEL	
<i>Hudební narativ jako analytická a interpretační kategorie</i>	343
JAN VOREL	
<i>Esteticko-filozofické metamorfózy české a ruské literární dekadence (Od kantovského modelu autonomní krásy k hegelovskému zjevování absolutní ideje v umění)</i>	355

ANDREA KOZLOVÁ	
„Kdo jsi, ženo?“ <i>Námět femme fatale v českém umění a kultuře přelomu 19. a 20. století</i>	371
JÁN GAVURA	
<i>Situácia poézie po postmoderne</i>	383
IVANA RYČLOVÁ	
<i>Mravní étos v básnické tvorbě Iriny Ratušinské</i>	395
MAREK BERNACKI	
„Z ruchu podjąć moment wieczny“ – <i>hermeneutyczne wyzwanie. Interpretacja wiersza Czesława Miłosza Notatnik: Brzegi Lemanu</i>	405
JANA RACLAVSKÁ	
„Łucyna – <i>Moja Młodość</i> “. <i>Symboliczny obraz rzeki w opowiadaniach Wiesława Adama Bergera</i>	417
MIROSLAVA REŽNÁ	
<i>Útecha pamäti</i>	
<i>K interpretácii románu Daniely Hodrovej Vyvolávání</i>	427
RENATA BELIČOVÁ	
<i>Od „ideového zjasňovania“ k dekonštrukcii. Teória prekladu Antona Popoviča a interpretácia hudobnej postmodernej</i>	439
<i>Jmenný rejstřík</i>	455

K metodologii umění hermeneutické interpretace

„Žádná jedna metoda, žádný jeden systém
nemůže uspokojit svobodnou myšlenku.
Musí brát od všech, co je v nich hodnotné.
Nic by neměla považovat za vyřešené a nic za nemožné.
Skutečný pohyb, ležící v osnově všeho, je pohybem myšlenky.
Skutečná energie je energie vědomí. A samotná pravda je pohyb
a nikdy nemůže vést k zastavení, k přerušení hledání.
Vše, co zadržuje pohyb myšlenky, je lživé.
Smysl života tkví ve věčném hledání.“

P. D. Uspenskij (*Tertium Organum*. Petrograd 1916, s. 222)

Cyklus „kolektivních monografií“ *Studia humanitatis – Ars hermeneutica. Metodologie a theurgie hermeneutické interpretace* se rodil z vědecké spolupráce hermeneuticky orientovaných literárních vědců-slavistů, filosofů a uměnovědců v průběhu řady let (od r. 2006): prezentuje synergetické tvůrčí úsilí tohoto mezinárodního „klanu tvořivých duchů“, které se koncentruje na promýšlení metodologie umění hermeneutické interpretace, na řešení celého komplexu otázek hermeneutické exegeze, od odkryvání tajemství zrodu artefaktu, synestézie různých druhů a forem umění až k poznání konsilience uměnovědného, filosofického, historického, právního, esteticko-teologického a diskursivního myšlení.

Hlubinnou interpretační intencí „bádajícího hledání“ (v myslivé exegetické koncepci Jana Patočky) v dané oblasti „techné hermeneutiké“ je pátrání po smyslu lidského putování bytím i hledání smyslu a poslání umění vůbec. Snad až pošetilá snaha přijít na kloub právě smyslu jevů, smyslu „zjevného“ i „skrytého“ dění světa vede intelektuálního ducha k tomu, aby vedle permanentního promýšlení obecných metodologických aspektů obracel soustavnou pozornost k hlubinné analýze konkrétních otázek tvůrčího procesu (ať už v umění [morfologie, evoluce uměleckých forem či osudy tvůrčích osobností] nebo ve filosofii, psychologii a dalších humanitních vědách vůbec), která by vyústila v konstituování nosného, polyfunkčního duchovněného „paradigmatu“ *techné hermeneutiké*. Jeho myšlenkově i obsahově provázanými kategoriemi (logos echon, logos alogos, logos theotelés) prostupuje jako dynamický sémanticko-duchovnědný tah („myšlenka, která všechno veskrze řídí“, Hérakleitos) – hledání *smyslu* děl umění a jeho cesty k poznání „pravdy“ („pravda bytí“, atribut „osudu“, heimarmené), skryté, zasuté nejednou v bludištích, dramatických peripetiích a kolizích světového dění a vypovídající o tragických osudech lidstva.

Hledání „smyslu“ („zjevného“ i „skrytého“), hledání směřující pod „povrch

tvary“ a jevů (intence k „vnitřní formě“), k odkrytí „příčiny tvaru“ (aristotelské *aitia eidetiké*) zůstává badatelským trendem i novodobé podoby hermeneutické exegeze. Poznávání tektoniky i smyslu světa umění, podivuhodných forem „božské imaginace“ je spjata s návraty „techné hermeneutiké“ k nepomíjivému odkazu „věčné filosofie“, k myšlení starověku i středověku přetavovaného intelektuálními reflexemi novověku. Tyto intelektuální reflexe byly nicméně v toku času oduševňovány ve výkladu jsoucna sofianitou „učení chudých rybářů od Genezaretského jezera“: právě sofianita křesťanství – „srdce bezduchého světa“ – brání v dobách etického znečitlivění lidstva nejen narušení kosmické rovnováhy, ale mnohdy i „odumírání lidskosti“ (což v souvislosti s destruktivními atributy technokratické civilizace pochopil a kriticky refletoval na sklonku 20. století rakouský myslitel K. Lorenz).

Součástí úsilí o konstituování vědního paradigmatu „techné hermeneutiké“, vnitřní konkordance jeho metodologických kategorií zahrnující v nynějším politicky zjitřeném světě *mravní řád* jako sebezáchovné centrum bytí lidstva však zůstává „síla nutnosti“ („ananké“) – až „kosmického ražení“ přesahujícího „geopolitický rozměr“ obecného dění – budovat „most“ porozumění mezi Východem a Západem – „smíření východní moudrosti a západního ducha“ (jak ho kdysi předvídavě antcipoval

O. Březina), tj. konsilience „poetické logiky“ („architektonické schopnosti intelektu“ [L. Klíma]), „božské imaginace“ a „poetické teologie“, vdechující život generovanému myšlenkovému i tvůrčímu „organismu“.

Hledat metodologickou spojnicí, tj. exupérovský „klenbový svorník“ rozporných pravd, stimuluje i ve světovém bytí – zasaženém ireligiozitou „ducha vředkárství“ – sapientiální přesah přes jeho neklidné, chaotické hranice k uchování životodárných mravních dimenzí vědeckého bádání, tak naléhavě potřebných v době duchovní krize současného světa.

I daný svazek kolektivní monografie *Studia humanitatis – Ars hermeneutica. Metodologie a theurgie hermeneutické interpretace* svědčí o snaze autorského kolektivu pokračovat v promýšlení filosofické a duchovně substance „techné hermeneutiké“, kultivovat jeho „otevřenost“ vůči myšlenkovým impulzům i jiných interpretačních systémů a inspirovat se v procesu poznávání uměleckého tvoření, bytí i dění světa „velkým Platónovým poselstvím“:

„Znovu oživit a udržovat při životě kulturu dialogu, kulturu rozhovoru...“
(H.-G. Gadamer v rozmluvě s G. Reale [*Platón. OIKOYMENH*, Praha 2005, 605]).

Ostrava 2014

prof. PhDr. Miroslav Mikulášek, DrSc.
prof. PhDr. Zdeňka Kalnická, CSc.
prof. PhDr. Jaroslav Hroch, CSc.
doc. PhDr. Jan Vorel, Ph.D.